

ALLIANTIE GENDER EN GGZ

Samen gaan we de **kwaliteit van de geestelijke gezondheidszorg verbeteren en gezondheidswinst boeken**, door aandacht voor de rol van sekse en gender in psychische gezondheid te stimuleren in onderzoek, onderwijs, de praktijk en bij het publiek.

Missie Alliantie Gender & GGZ

De missie van de Alliantie Gender en GGZ is om de kwaliteit van de geestelijke gezondheidszorg te verbeteren en gezondheidswinst te boeken, door aandacht voor de rol van sekse en gender in psychische gezondheid te stimuleren in onderzoek, onderwijs, de praktijk en bij het publiek.

Uitgangspunten

- **Onderzoek**

In onderzoek naar geestelijke gezondheidszorg wordt sekse en gender standaard meegenomen en expliciet onderzocht. Het wetenschappelijke veld is zich bewust van de relevantie van sekse en gender voor psychische gezondheid en meer bekwaam in de toepassing van gendersensitieve wetenschap.

- **Onderwijs**

GGZ-gerelateerde opleidingen worden gendersensitief doordat in onderwijs en nascholing aandacht is voor genderverschillen en de toepassing hiervan in de praktijk, zowel in preventie, diagnose, behandeling en nazorg.

- **Praktijk**

Realiseren van een toegankelijke genderspecifieke geestelijke gezondheidszorg waar iedereen zich veilig en begrepen voelt bij hulpverleners die kennis hebben van genderspecifieke aspecten van de GGZ.

- **Publiek**

Bewustwording en kennisvergroting van sekse- en genderverschillen bij het brede publiek over mentale klachten, psychische problemen en aandoeningen door middel van toegankelijke publicaties, webinars en publieksvoorlichting.

Doelen 2021 – 2027

De Alliantie Gender en GGZ wil haar uitgangspunten realiseren door een professionele samenwerking met alle relevante partijen uit het GGZ-veld, en stelt zich het volgende ten doel om te komen tot structureel aandacht voor sekse- en genderdiversiteit in de geestelijke gezondheidszorg.

- 1. Financieel en bestuurlijk draagvlak** waarborgen voor de missie en doelen van de Alliantie Gender en GGZ.
- 2. Netwerkversterking** doordat de partijen in het veld elkaar vinden en elkaars activiteiten versterken middels strategische samenwerkingen.
- 3. Kennisontwikkeling door middel van**
  - Inventarisatie en prioritering van ontbrekende kennis over sekse- en genderverschillen binnen de geestelijke gezondheidszorg, door onderzoekers, hulpverleners en cliënten.
  - Op basis van de kennisprioritering doen we gendersensitief onderzoek en stellen we een onderzoeksagenda op.
  - We brengen het belang van aandacht voor sekse en gender in mentale gezondheid onder de aandacht bij internationale en nationale vaktijdschriften en onderzoeksinstituten.

“Veel wetenschappelijk onderzoek is van oudsher gebaseerd op het mannenlichaam, waardoor er nog veel kennis ontbreekt over man-vrouwverschillen, ook op het gebied van mentale gezondheid. De kennis die al wel bekend is wordt nog lang niet altijd toegepast in de praktijk. WOMEN Inc. wil zich samen met de alliantiepartners inzetten voor nieuw onderzoek en implementatie van bestaande kennis in de praktijk. Zodat uiteindelijk iedereen passende zorg ontvangt.”

Nienke Hagenbeek, Directeur domein gezondheid WOMEN Inc.

“Wereldwijd strijden wij als International Association of Women’s Health (IAWMH), soms tegen beter weten in, voor het bevorderen van geestelijke gezondheidszorg voor vrouwen en het bevorderen van hun autonomie. Hiervoor is het essentieel dat wij kennis over gender specifieke GGZ verdiepen en verspreiden. De IAWMH wil dat doen door samenwerking te bevorderen tussen alle betrokken instanties. Als internationaal bestuurslid zag ik het als mijn plicht om dat in Nederland vorm te geven. Wat een feest dat wij in een korte tijd zo’n dynamische Alliantie hebben kunnen vormen waarin patiënten, patiëntenbeweging, WOMEN Inc. en professionals de handen ineen geslagen hebben om samen een grote impact te hebben.”

dr. Patricia van Wijngaarden, voorzitter Alliantie Gender en GGZ en bestuurslid IAWMH

4. Groei van kennis en draagvlak bij hulpverleners en cliënten in de GGZ door

- Het actief informeren van publiek en specifieke doelgroepen over sekse- en genderverschillen in mentale gezondheid.
- Rolmodellen en sleutelfiguren een podium te bieden om hun ervaringen met sekse- en genderverschillen in mentale gezondheid te delen met het publiek en de beroepsgroep.
- Het bewustzijn en de kennis over sekse- en genderverschillen bij hulpverleners, cliënten en de omgeving vergroten.

5. Bijdragen aan een maatschappij die optimaal bijdraagt aan het mentaal welbevinden door

- Op basis van de op te stellen onderzoeksagenda aandacht te vragen voor de relatie tussen mentaal welbevinden en sekse en gender.
- Bestaande kennis over de relatie tussen sekse, gender en mentale gezondheid - met aandacht voor het doorbreken van stigma, taboes en genderstereotypering - ontsluiten richting publiek.

“De Nederlandse Vereniging Gender & Gezondheid maakt zich hard voor onderzoek en onderwijs op het gebied van sekse, gender, en gezondheid. Niet alleen de biologie, maar ook de levens van mannen en vrouwen verschillen vaak van elkaar. Deze patronen zijn ook terug te vinden in gezondheidsklachten en problemen, inclusief de mentale gezondheid. Aandacht voor sekse, gender, en voor diversiteit in de volle breedte levert een kwaliteitsslag op en draagt bij aan betere zorg op maat. Er is in de afgelopen jaren veel werk verzet, en er is nog veel meer werk nodig, ook in de GGZ. Daarom neemt de NVG&G deel aan de Alliantie Gender en GGZ, en maken we ons gezamenlijk hard voor een goede psychische gezondheid voor iedereen.”

**dr. Petra Verdonk, secretaris Nederlandse Vereniging
Gender & Gezondheid**

6. Kennis over sekse- en genderverschillen delen en verspreiden door middel van

- het bieden van laagdrempelige handelingsperspectieven voor in de praktijk
- Verdere borging van bestaande kennis in opleidingen en nascholingen.

7. Agendering van beleidsbeïnvloeding middels kennisoverdracht naar

- gendersensitief beleid richting de overheid en beroepsverenigingen.
- het opnemen van gendersensitiviteit in criteria voor financiering bij financiers
- structureel draagvlak voor gendersensitieve zorg bij politiek, professionals en publiek

“In de GGZ behandelen we geen klachten, maar mensen met klachten. Vrouwen, mannen en mensen met een genderidentiteit. Er zijn al veel en grote sekse en genderverschillen bekend in type klachten, in risicofactoren en effecten van therapieën en in ernst, beleving en manifestatie van klachten. In het GGZ gerelateerd onderwijs komen deze belangrijke verschillen nog onvoldoende naar voren. Daar moet veel meer aandacht voor komen en ook veel meer onderzoek naar gedaan worden. Daarom is het essentieel dat er veel meer geld komt voor onderzoek naar geestelijke gezondheid in relatie tot sekse en gender.”

**prof. dr. Marrie Bekker, hoofdopleider van de GZ-opleiding
bij RINO Amsterdam**

“We doen vaak of verschil in gender niet veel uitmaakt, terwijl we al jaren weten dat dat wel zo is. De Nederlands Vereniging voor Psychiatrie (NVvP) wil hier verandering in brengen en heeft zich daarom aangesloten bij de Alliantie Gender en GGZ. De NVvP richt zich daarbij op 3 pijlers: behandeling, wetenschap en opleiding. We willen de kennis bij psychiaters over de rol van gender in de behandeling vergroten door het organiseren van webinars en congressen en het uitbrengen van publicaties. In de wetenschap wil de NVvP samen optrekken met de Alliantiepartners om het thema gender meer op de onderzoeksagenda te krijgen. En gendersensitiviteit is inmiddels een verplicht onderdeel in het opleidingsplan voor psychiaters, zodat de psychiater van de 21e eeuw het verschil gaat maken en zich in gaat zetten voor een genderspecifieke psychiatrie!”

**drs. Ariëtte van Reekum, bestuurslid Nederlands Vereniging
voor Psychiatrie**

“De Alliantie Gender en GGZ wil zich inzetten voor de verdieping en verspreiding van kennis over genderverschillen in de GGZ. Samen met prof. dr. Florence Thibaut van Paris-Descartes University, en prof. dr. Sabine Oertelt van de Radboud Universiteit in Nijmegen zetten wij een reeks webinars op. Hierin worden de kernthema's van Gender en GGZ behandeld zoals biologische man/vrouw verschillen in ziekte en gezondheid, vrije toegankelijkheid van de zorg, bevorderen van autonomie, werk-gezin stress en burnout. Maar ook seksueel geweld tegen vrouwen en trauma. Deze webinars zijn voor iedereen toegankelijk en worden breed verspreid.”

prof.dr. Rutger Jan van der Gaag, initiatiefnemer Alliantie Gender en GGZ en secretaris IAWMH-NL

“Het Nederlands Instituut van Psychologen voelt zich als grootste beroepsvereniging van psychologen verantwoordelijk voor het bevorderen van de kwaliteit van de beroepsuitoefening. De invloed van gender op psychische klachten, de behandeling en het vervolg mag voor psychologen deels als bekende 'kost' worden verondersteld. Uitvoering geven aan de betekenis hiervan in de praktijk kan echt nog steeds veel beter. Onderzoek dat gedaan wordt en kennis die ontwikkeld wordt kan nog veel beter verspreid worden in opleidingen, zorgstandaarden en in de dagelijkse praktijk. Niet alleen in de GGZ, maar op alle plekken waar psychologen werkzaam zijn. We hebben als beroepsvereniging een rol hierin en die pakken we ook. We zien uit naar de samenwerking met de andere Alliantiepartners. De inhoud is er, het netwerk staat. Laten we beginnen met het uitdragen.”

Monique Rook, directeur Nederlands Instituut van Psychologen

Aanzet hoofdlijnen onderzoeksprogramma sekse- en gender-verschillen in mentale gezondheid 2021-2027

De vijf aandachtsgebieden zijn:

Gender en brein

Het is van belang meer te weten te komen over de invloed van biologische factoren op mentale gezondheid, zoals de werking van de hersenen en hormonen. Daarnaast is het belangrijk om sekse- en genderverschillen in de risicofactoren, de uiting, klachten, diagnostiek, behandeling en nazorg van mentale aandoeningen goed in kaart te brengen.

Toegang tot en de effecten van gendersensitieve hulp

Naast kennis over genderverschillen bij specifieke aandoeningen, is er binnen de GGZ ook meer kennis nodig over de toegankelijkheid van zorg en ervaren bejegening door cliënten, en waar gender hierbij een rol speelt. Door dit in kaart te brengen, en te weten waar gendersensitieve zorg nodig is, zullen cliënten makkelijker hulp vragen, zich veilig en gehoord voelen, hun autonomie kunnen ontwikkelen en uiteindelijk passende zorg ontvangen.

Beeldvorming rondom sekse en gender

In de maatschappij bestaan bewuste en onbewuste vooroordelen rondom sekse en gender, die van invloed kunnen zijn op mentale gezondheid. Ideeën over (rollen van) vrouwen en mannen kunnen een impact hebben op het ontwikkelen van mentale klachten, maar kunnen ook invloed hebben op het contact tussen hulpverlener en hulpvrager. Het is belangrijk om in kaart te brengen op welke manier beeldvorming rondom sekse en gender in de GGZ precies een rol speelt, en welke sociale determinanten - zoals sociaal economische status, achtergrond en leefomgeving - hierbij ook een rol spelen.

Stressgerelateerde mentale klachten

Stressgerelateerde klachten zijn een groeiende, maatschappelijke ontwikkeling als gevolg van o.a. hogere werk- en privé stress en een stijgende prevalentie van depressie en angst. Genderverschillen spelen bij stressgerelateerde klachten en angstgerelateerde aandoeningen een grote rol, en het is belangrijk om te onderzoeken welke verschillen er bestaan in stressoren, stressverwerking en het risico op het ontwikkelen van stressgerelateerde klachten.

Interpersoonlijk (seksueel)geweld en (psycho)trauma

Geweld en trauma is als thema door veel experts genoemd, waarbij sekse- en genderverschillen een grote rol kunnen spelen. Het is belangrijk om verschillende facetten van dit thema verder te onderzoeken, zoals de rol van gendernormen bij seksueel overschrijdend gedrag en huiselijk geweld tussen partners en binnen gezinnen. Daarnaast is het belangrijk om te zien welke verschillen bestaan in het omgaan met trauma, en de gevolgen van geweld voor individuen, hun directe omgeving en de samenleving als geheel.

Sekse en gender spelen een belangrijke rol in het stellen van de juiste diagnose en het bieden van de juiste behandeling. Zo wordt een autisme spectrum stoornis bij vrouwen vaak anders gediagnosticeerd en heeft bijna de helft van de patiënten voorkeur voor een behandelaar van een bepaalde sekse. Daar wordt niet altijd rekening mee gehouden, terwijl het cruciaal kan zijn voor het slagen van de behandeling. Fantastisch dat hier nu door deze Alliantie echt stappen in gezet gaan worden."

Marjan Ter Avest, directeur-bestuurder MIND

"Nadrukkelijke aandacht voor sekse en genderverschillen moet bij hulpverleners de norm zijn. Omdat de *patient journey* naar de GGZ vaak start in de huisartsenzorg speelt de POH-GGZ een belangrijke rol in het begeleiden naar de juiste zorg. Wij willen onze achterban graag inspireren en aanzetten tot het overbrengen van kennis over sekse en genderverschillen. Binnen de Alliantie slaan we graag de handen ineen om tot een meer gendersensitieve zorg te komen."

Kawa al Ali, voorzitter Landelijke Vereniging POH-GGZ

**ALLIANTIE
GENDER
EN GGZ**